

3. Власюк А. Співець ущербного націоналізму. URL: <https://uamodna.com/articles/spivecj-uscherbnogo-nacionalizmu/> (дата звернення: 15.09.2018).

4. Жадан С. Вивалювання правди-матінки. URL: <http://zhadan.info/vivalyuvannya-pravdi-matinki/> (дата звернення: 16.09.2018).

5. Кірячок М. Проблема урбанізації в романі С. Процюка «Інфекція». URL: <http://eprints.zu.edu.ua/6920/1/Марина%20Кірячок.PDF> (дата звернення: 15.09.2018).

6. Процюк С. Інфекція. *Кур'єр Кривбасу*. 2002. №149. С. 3–68.

7. Процюк С. Інфекція. *Кур'єр Кривбасу*. 2002. №150. С. 3–65.

Зотова В.Г.

*кандидат педагогічних наук
доцент кафедри української і зарубіжної літератури
Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького*

Черненко А.В.

*студентка IV курсу
Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького*

ХУДОЖНЯ ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ДУХОВНО-МОРАЛЬНИХ ПОШУКІВ ЛЮДИНИ У РОМАНІ П. КОЕЛЬО «АЛХІМІК» І ПОВІСТІ В. ЧЕМЕРИСА «АРАВІЙСЬКА ПУСТЕЛЯ»

***Анотація.** Автори аналізують проблемно-тематичні поля у романі П. Коельо «Алхімік» і повісті В. Чемериса «Аравійська пустеля», акцентують увагу на їх типологічних сходженнях, зазначають, що обидва письменники використали близькі мікропоетикальні палітри, однак кожний подав власну інтерпретацію процесу пошуку і віднайдення істини.*

***Ключові слова:** роман-подорож, -ходіння, -паломництво; проблемно-тематичне поле; художня інтерпретація проблем буття; діалогізм; алегорія; символ.*

У процесі розвитку людства кожної епохи акцентуються певні духовні канони, сповідаються відповідні моральні цінності. Однак, фактично, завжди існує те, що об'єднує різні часи, людей різних поглядів. Письменники-гуманісти незрідка торкаються цього непроминального, пропонують

читачеві власне бачення найголовніших проблем буття. До них належать такі талановиті автори, як Пауло Коельо і Валентин Чемерис.

Творчість бразильського письменника П. Коельо відома в Україні. Аналізу його прозових текстів присвятили публікації О. Бульвінська, І. Новікова, Л. Одинець, І. Рада, О. Темна та ін. Так само шанованим на вітчизняних теренах є В. Чемерис, літературну спадщину якого досліджували Т. Антоненко, М. Більчук, В. Карацупа, П. Король, І. Надзельська, Р. Романюк. Учені-філологи вважають, що «сучасний український літературний процес неможливо уявити без постаті Валентина Чемериса. Він міцно закріпився на позиціях талановитого письменника...».

Попри очевидні сходження в поезиці зазначених авторів, це явище поки що не стало предметом спеціальних студій в українському літературознавстві. З огляду на сказане, метою даної статті є компаративний аналіз проблемно-тематичних полів роману П. Коельо «Алхімік» і повісті В. Чемериса «Аравійська пустеля».

Одразу привертає увагу спільне підґрунтя, яким визначаються вектори проблемно-тематичної дисперсії в обох прозаїків: казковість, притчовість, міфологізм, елементи фантастики, – і яке надає узагальнювальних смислів їхнім художнім текстам. Відтак провідними темами і проблемами у творчості П. Коельо і В. Чемериса є пошуки сенсу людського буття, життєвої дороги, особистісної самості, непроминальних моральних цінностей. В обох авторів ідеться про чужину і зв'язок з рідною землею, про пам'ять, необхідність єднання цивілізованої людини з природою, взаємостосунки поколінь, зокрема батьків і дітей, про дружбу і любов.

Твори Коельо і Чемериса діалогічні; спектр художнього діалогізму широкий – від його внутрішніх форм до зовнішніх, спрямованих на потенційного читача. Ще одна форма діалогізму – алюзії-відсилання до творів митців, які змогли висловити гуманістичні прагнення людства і водночас розповісти про цивілізаційні виклики, боротьбу усюдисущих суперечностей.

Із перших сторінок роману П. Коельо «Алхімік» імпліцитно оприявлюються думки А. Сент-Екзюпері, Е. Хемінгуея, Х. Л. Борхеса, Г. Г. Маркеса, М. Павича та багатьох інших [3, с. 16]. Герої їх творів постають перед читачем перш за все як філософи, що всіма силами намагаються віднайти Істину, встановити зв'язок між мікро- і макрокомосом людини. Незважаючи на те, що всі вони ведуть пошук у різних вимірах і напрямках, Істина для всіх залишається одна – любов. Любов – це сила, яка трансформує і вдосконалює «Світову Душу»; «Любов – найважливіша частина Мови, якою говорить світ»; Любов «старша від людства, давніша від

пустелі» [3, с. 16].

Головною метою, якої намагався досягти головний персонаж роману П. Коельо «Алхімік» упродовж усієї своєї подорожі, був пошук призначених для нього скарбів. Але, крім отримання бажаних грошей, Сантьяго переродився духовно, переосмислив цінності, усвідомив справжню вагомість речей. Нагородою для нього стали повернення до рідного краю, кохання Фатіми. Автор говорить про важливість досягнення Душі Світу, завдяки якому кожний зможе віднайти найдорожчий скарб – свій особистий шлях і призначення у світі. Хто не наважується пізнати Душу Світу, як це сталося з Англійцем, той не може торкнутися таємниць алхімії, а отже й сенсу життя.

«Алхімік» – це роман-подорож, -ходіння, -паломництво, що, погоджуємося з О. Бульвінською, розповідає про пошуки і віднайдення істини [1, с. 9]. Жанрова форма ходіння увиразнюється кільцевою композицією твору і посилюється мотивами блудного сина, божественної волі, фатуму. Сантьяго, як і біблійний блудний син, мандрує світом, щоб кінець кінцем зрозуміти: скарб, якого він так жадав, знаходиться там, звідки розпочалася його подорож. Форма подорожі / ходіння / паломництва використовується автором як засіб показу переродження героя, переосмислення ним духовних цінностей і життєвої мети, надає проблематиці твору філософської спрямованості.

П. Коельо акцентує значущість і вагомість взаємовідношень людини і природи, підкреслює думку про те, що необхідно вчитись чути світ, оточуюче середовище – за такої умови можна побачити знаки, що відкриють істинну мету. Під час подорожі Сантьяго відчув гармонію життя, зміг досягти возз'єднання зі світом, що допомогло йому віднайти власний життєвий шлях. Герой набув життєвого досвіду, зустрів справжнє кохання, пізнав Всесвітню Мову, тобто став Алхіміком, і, тільки повернувшись до рідної домівки, отримав нагороду. «Сантьяго впав на коліна і заплакав. Він подякував Богу за те, що той дозволив йому повірити у свою Долю, звів його з Мельхіседеком, з Торгівцем кришталем, з Англійцем, з Алхіміком і – головне – що дав йому зустріти жінку пустелі, жінку, яка змусила його повірити у те, що кохання ніколи не відлучить людину від його Шляху... Сантьяго нікому показувати своє мистецтво, нікого дивувати плодами своєї мудрості: слідуючи Своїй Долі, він навчився усьому, що було йому необхідно, і відчув усе, про що мріяв» [2, с. 200].

Роман «Алхімік» є глибоко символічним. Однак ця символіка прозора, легко прочитується, розкриває сутність тієї Всесвітньої істини, про яку людство «забуло». Істина приходить до героя твору уві сні. Сон, як його інтерпретує автор, – дзеркало, що відображає наше повсякденне життя, є

засобом спілкування з Богом. Крізь сон Бог посилає людині знаки, завдяки яким вона може пізнати Істину, досягнути свою єдину місію: навчитися Алхімії Життя, тобто жити в гармонії зі світом і зрозуміти підвладність долі, яка, своєю чергою, лежить на долонях Господа. Автор дає читачам зрозуміти, що пошуки Сантьяго – і їхні пошуки також. Письменник говорить: «Досягти втілення своєї долі – це єдиний справжній обов'язок людини... На цій планеті існує одна велика істина: коли ти по-справжньому чогось прагнеш, ти досягнеш цього, адже таке бажання зародилось в душі Всесвіту. І це і є твоє призначення на Землі»[2, с. 40].

У повісті «Аравійська пустеля» В. Чемерис, як і П. Коельо, веде своїх персонажів шляхами пошуку істини, духовності. Однак творцем долі у нього є сама людина. Автор не говорить про фатум, божественне начало тощо. На його думку, лише людська праця і великі зусилля можуть дати плідний результат. Недарма батько вчить молодь: «Старайтеся, діти, щоб швидше стати на крило, бо невдовзі будемо збиратися в далеку-далеку дорогу в теплі краї...» [4].

Подорож в аналізованій повісті В. Чемериса є алегоричним образом перешкод, із якими стикається людина на шляху до своєї мети: «Попереду – Аравійська пустеля... її треба здолати, щоб дістатися до рідного краю...» [4]. Дістатися до рідного краю – це кінцева мета Лелька, якої, на жаль, не вдалось досягти. За відсутності достатнього досвіду та сили духу, він не зміг пережити свою першу в житті подорож. В. Чемерис звертає увагу на значення пошуку людиною самої себе та свого призначення і водночас застерігає від необережності, необ'єктивної оцінки власних духовних і фізичних сил, аби не стати тим Лельком, що в погоні за своєю метою (перетнути пустелю і стати дорослим) втратив найважливіше – своє життя.

На нашу думку, у В.Чемериса проблема чужини і зв'язку з рідною землею звучить трагічніше, ніж у П. Коельо. В обох письменників персонажі пов'язані з рідним краєм. Однак якщо Сантьяго прямує дорогою, якою його веде доля, і лише спостерігає за змінами, що відбуваються з ним і оточуючим середовищем, з теплою згадуючи пасовиська та своїх овець, то Лелько – не пасивний спостерігач, що кориться фатуму. Під час подорожі він дуже сумує за домівкою і в листах до діда Щедрія часто пише про красу й ніжність рідного Приорілля.

Зі спогадами персонажів в обох аналізованих творах пов'язано проблеми пам'яті, повернення до витоків, ментальних джерел. Дід Щедрій у повісті В. Чемериса згадує про свого сина Лесика, в усіх подробицях розповідає про те, як не зміг його син пережити війну і загинув від ворожої кулі. Пам'ятають рідну землю лелеки і сумують за нею – це алегоричний

образ людей, змушених покинути свою домівку. Сантьяго у П. Коельо спочатку згадує доньку торговця, яку бачив лише раз у житті, але пам'ятав цю зустріч до найменших подробиць, а згодом Фатіму, що стала для хлопця коханням усього життя.

Таким чином, у романі П. Коельо «Алхімік» і в повісті В. Чемериса «Аравійська пустеля» простежуються схожі проблемно-тематичні поля; письменники використали близькі мікропоетикальні палітри; однак кожний із них запропонував читачеві власну – оригінальну – інтерпретацію процесу пошуку і віднайдення істини. Якщо Коельо узалежнив його переважно від Божої волі, фатуму, то В. Чемерис, не заперечуючи долі, Божого промислу, великою мірою зумовив позицією самої людини.

Література

1. Бульвінська О. І. Ти бачиш хід віків – то наче притча.... Жанр філософської притчі в творчості Річарда Баха і Пауло Коельо. *Зарубіжна література*. 2004. № 2. С. 7–11.

2. Коельо П. Алхимик. Киев: София, 2004. 208 с.

3. Стамат Т. В. Сон, нав'язаний коханням. За казкою-притчею Пауло Коельо «Алхімік». *Зарубіжна література*. 2004. № 1. С. 16–18.

4. Чемерис В. Аравійська пустеля. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/books/printitzip.php?tid=5288> (дата звернення: 15.09.2018).

Зотова В.Г.

*кандидат педагогічних наук
доцент кафедри української і зарубіжної літератури
Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького*

РОМАН ОЛЕГА ГОНЧАРЕНКА «Я ПРОШУ ВАС – ЖИВІТЬ!»: ПОШУКИ ХУДОЖНЬОЇ ФОРМИ

Анотація. Автор аналізує поетику роману О. Гончаренка «Я прошу вас – живіть!», акцентує його новелістичну форму, такі особливості, як інтелектуальність, міфологізм, метафорика, паралелізм, інтертекстуальність.

Ключові слова: поетика, новелістичний роман, синтез романної форми, художня проблематика, композиція, образ.